

Таким образом, в настоящее время существует обширный круг ситуаций, разрешение которых вообще не регулируется действующим законодательством. С целью обеспечения единообразных подходов в правоприменительной деятельности, более эффективного и быстрого рассмотрения и разрешения судебных споров по определению действующей редакции заключенного договора предлагаем следующее:

1) на уровне постановлений Пленумов Верховного Суда и Высшего Хозяйственного Суда Республики Беларусь разъяснить способы и порядок оформления протокола разногласий; закрепить обязательность установления разграничения по времени совершаемых конклюдентных действий и направления протокола разногласий; определить значение такой характеристики конклюдентных действий как направленность воли стороны на заключение договора;

2) указывать в протоколе разногласий дату его составления, а также даты отправки и даты получения протокола контрагентом; а также фиксировать этапы преддоговорных отношений контрагентов посредством нумерации протоколов разногласий, что приведет, с нашей точки зрения, к общему сокращению дел по такой категории споров.

НА ШЛЯХАХ НАЦЫЯНАЛЬНАГА САМАВЫЗНАЧЭННЯ: БНР – ЛітБелССР – БССР

Т. Н. Казак

Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі перад беларускім народам ва ўсёй паўнаце паўстала пытанне аб уласнай дзяржаўнасці, яе палітычным і ідэалагічным абгрунтаванні. Абмеркаванне гэтага пытання прывяло да прыняцця прынцыпальных, гістарычна важных рашэнняў, якія паклалі пачатак нацыянальнай беларускай дзяржаўнасці. Асоба значнымі падзеямі ў гэтым працэсе сталі абвешчэнне Беларускай Народнай Рэспублікі (далей – БНР) і Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусь (далей – ССРБ): дзвюх рэспублік з кардынальна рознымі і адметнымі сацыяльна-палітычнымі сістэмамі.

Па пытанні адпаведнага дзяржаўнага ладу разгарнулася вострая барацьба паміж большавікамі, якія адстойвалі прынцып непадзельнай Расіі, і нацыянальнымі партыямі, якія патрабавалі ўтварэння нацыянальна-дэмакратычнай дзяржавы.

Для ажыццяўлення самавызначэння Беларусі Цэнтральная Беларуская Рада, якая пасля кастрычніка 1917 г. была пераўтворана ў Вялікую Беларускую Раду (ВБР), выступіла з ідэяй склікання Усебеларускага з'езда. Разагнаны большавікамі у ноч на 18 (31) снежня 1917 г. Усебеларускі з'езд (кангрэс) паспеў прыняць рашэнне аб стварэнні новага краявога ор-

гана ўлады – Усебеларускага Савета сялянскіх, салдацкіх і рабочых дэпутатаў. Рада з'езда і сфарміраваны ёй 21 снежня 1917 г. (3 лютага 1918) Выканаўчы камітэт перайшлі на нелегальнае становішча як кіруючы цэнтр барацьбы за нацыянальную дзяржаўнасць. На тэрыторыі Беларусі абвешчаўся рэспубліканскі дэмакратычны лад, а ўлада Аблвыкамзаха і СНК Заходняй вобласці і фронту была прызнана незаконнай.

Камітэт Рады Усебеларускага з'езда 21 лютага 1918 г. звярнуўся з Першай Устаўной граматай да беларускага народа, абвясціў сябе часовай уладай на Беларусі і сфарміраваў вышэйшы орган выканаўчай улады – Народны сакратарыят Беларусі. 9 сакавіка 1918 г. была прынята Другая Устаўная грамата да народа Беларусі. У гэтым дакуменце Беларусь абвешчалася Народнай Рэспублікай. Закладаўся канстытуцыйны лад БНР як дэмакратычнай дзяржавы. Уся паўната ўлады перадавалася Радзе Усебеларускага з'езда. Першая і Другая Устаўныя граматы вызначалі асноўныя прынцыпы дзяржаўнага ладу рэспублікі, яе тэрыторыю, правы і свабоды грамадзян, а таксама формы ўласнасці. Аднак трэба адзначыць, што ў граматах не былі дастаткова выразна акрэслены сацыяльна-палітычныя задачы. 25 сакавіка 1918 г. была выдана Трэцяя Устаўная грамата, якая абвясціла незалежнасць Беларусі.

У прамым сэнсе БНР дзяржавай не была, таму што Рада БНР і Урад БНР не змаглі сфарміраваць сапраўднай сістэмы органаў улады, стварыць уласныя ўзброеныя сілы, мясцовыя органы ўлады, фінансавую і судовую сістэму. Функцыі ўрада БНР абмяжоўваліся паўнамоцтвамі нацыянальнага прадстаўніцтва пры германскай акупацыйнай адміністрацыі і рашэннем некаторых задач у культурна-асветнай галіне.

Важную ролю ў працэсе стварэння беларускай дзяржаўнасці на савецкай платформе адыгралі Беларускі нацыянальны камісарыят і Беларускія секцыі РКП(б). Дзякуючы іх намаганням ЦК РКП(б) 24 снежня 1918 г. прыняў рашэнне аб абвешчэнні БССР.

1 студзеня 1919 г. ад імя Часовага рабоча-сялянскага ўрада быў выдадзены Маніфест аб утварэнні Сацыялістычнай Савецкай Рэспублікі Беларусі. Гэта першы ў гісторыі Савецкай Беларусі канстытуцыйны акт. У Маніфесце сфармуляваны асноўныя ідэі гістарычных дэкрэтаў Савецкай улады, замацаваны палітычныя, эканамічныя заваевы рабочых і сялян. Абвешчэнне БССР азначала перамогу ідэі беларускай савецкай дзяржаўнасці.

Незалежнасць новаўтворанай дзяржавы аказалася фармальнай. Ужо 16 студзеня 1919 г. ЦК РКП(б) прызнаў неабходным вывесці са складу рэспублікі Смаленскую, Віцебскую і Магілёўскую губерні. 27 лютага 1919 г. у Вільні на аб'яднаным пасяджэнні ЦВК Літоўскай і Беларускай ССР было прынята рашэнне аб аб'яднанні рэспублік Літвы і Беларусі.

Так БССР праз месяц пасля абвяшчэння незалежнасці і ўтварэння сваёй дзяржаўнасці стала часткай аб'яднанай дзяржавы – ЛітБелССР. Галоўнай знешнепабуджальнай прычынай гэтага зліцця з'явіліся знешнепалітычныя акалічнасці: аб'яднанне рэспублік у мэтах узмацнення іх абароназдольнасці, а галоўнай мэтай – арганізацыя барацьбы з Беларускай Народнай Рэспублікай і абвешчанай Літоўскай буржуазнай дзяржавай і, такім чынам, выкананне функцый буфернай дзяржавы.

31 ліпеня 1920 г. была апублікавана «Дэкларацыя аб незалежнасці Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусі». Дэкларацыя аб'яўляла аб стварэнні Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі, абвешчанай 1 студзеня 1919 г., і пацвердзіла сацыялістычныя асновы грамадскага і дзяржаўнага ладу Савецкай Беларусі і падкрэсліла, што БССР будзецца на прынцыпах дыктатуры пралетарыята і выкарыстання вопыту Савецкай Расіі.

Працэс станаўлення беларускай дзяржаўнасці быў надзвычай цяжкім, складаным і драматычным. Трагедыя беларускага нацыянальнага руху заключалася ў тым, што яго ўздым супаў з сацыялістычнай рэвалюцыяй, суперніцай з якой было вельмі складана. Аналіз гэтых абставін дазваляе зрабіць наступныя высновы:

БНР – спроба ўтварэння беларускай дзяржаўнасці, якая ў канцы 1918 г. паскорыла падрыхтоўку датэрміновага ўтварэння БССР і стала яе аўтэнтчнай, тэрытарыяльнай, эканамічнай, этнічнай базай.

БССР з'явілася вынікам палітычнай гульні большавіцкіх кіраўнікоў Расіі і Заходняй вобласці, прадыхтаваным ў асноўным знешнепалітычнымі абставінамі і спробамі супраць пастаўлення сацыялістычнай і буржуазнай рэспублікі.

Без БНР не было б БССР.

Аднаўленне БССР стала магчымым толькі пасля атрымання беларускімі камуністамі адпаведнага дазволу Масквы. Пад час рыжскіх перамоў лес Беларусі вырашаўся Масквой і Варшавай без удзелу прадстаўнікоў БССР. Такім чынам, воля і інтарэсы беларускага народа ігнараваліся, прыносіліся ў ахвяру інтарэсам сусветнай рэвалюцыі.

Лічу, што вопыт станаўлення беларускай дзяржаўнасці перыяду 1917–1920 гг. з'явіўся асновай для развіцця і замацавання Рэспублікі Беларусь як суверэннай дзяржавы. Бясконны вопыт аб'яднання беларускага народа ў рамках адной краіны ў той час дапамог і дапамагае нам сёння будаваць нашу дзяржаву Рэспубліку Беларусь.